

De positie van religieuze minderheden in Iran (*inclusief niet-gelovigen*)

Wimco Ester, Open Doors

Iran is een divers land met een rijke verscheidenheid aan religieuze en etnische minderheden. Sinds de revolutie van 1979 heeft de regering het Iraanse volk echter een nieuwe identiteit opgelegd. Een identiteit volgens de sjiiitische islam. Dat heeft geleid tot onderdrukking van alle andere religieuze en niet-religieuze minderheden - onderdrukking van hun culturen, hun tradities en hun (religieuze) overtuigingen. Een onderdrukking die nu al meer dan vier decennia voortduurt.

Behalve het zoroastrisme, het jodendom en het (historisch/cultureel) christendom worden naast de islam geen andere religieuze minderheden bij wet (artikel 12 en 13 van de grondwet) erkend. Ben je een soennitische moslim dan heb je te maken met discriminatie en achterstelling. Ook de erkende minderheden zijn beperkt in de uitoefening van hun geloof. De afgelopen twee decennia zijn bijvoorbeeld evangelische Assyriërs en Armeniërs bestempeld als "vijanden" van de staat, "zionisten", en een bedreiging voor de nationale veiligheid. Niet erkende geloofsgroepen of ongelovigen, zoals de Bahá'í, moslims die christen zijn geworden en agnosten of atheïsten zijn makkelijk doelwit voor het Iraanse regime. Dit zijn ook de drie grootste minderheidsgroepen op basis van religie en levensovertuiging. Kleinere minderheidsgroepen zijn o.a. hindoes, boeddhisten, joden, sikhs, zoroastriërs en yarsanisten.

Interessant is het onderzoek uit Nederland getiteld "Iranians' attitudes towards religion" van GAMAAN (The Group for Analyzing and Measuring Attitudes in Iran) uit 2020, waaruit bleek dat slechts 32,2% van de Iraniërs zichzelf als sjiiitische moslim beschouwt, en 22,2% zich niet identificeert met een religie of geloof, evenals als 8,8% zich atheïst noemt. Volgens het onderzoek gaf 1,5% van de respondenten aan dat zij christen zijn en 0,5% Bahá'í.

De Islamitische Republiek Iran is een theocratie gecombineerd met een presidentieel systeem. De president wordt gekozen, maar uiteindelijk ligt de macht in handen van de geestelijkheid, waarbij de hardliner Ayatollah Ali Khamenei de Opperste Leider is en het hoogste gezag heeft. Binnen het huidige Iraanse politieke spectrum is er een scheiding tussen islamitisch links (hervormers), de pragmatici en islamitisch rechts (hardliners), met als belangrijke kanttekening dat alleen politieke partijen en facties die trouw zijn aan het establishment en de staatsideologie mogen opereren. De hardliners namen de macht over nadat de verkiezingen van februari 2020 door de oppositie waren geboycot. In juni 2021 won Ebrahim Raisi de presidentsverkiezingen, nadat de oppositie de verkiezingen opnieuw had geboycot omdat de meeste kandidaten (bijna 99%) door de Raad der Hoeders waren afgewezen. De benoemingen van de Raad der Hoeders worden gecontroleerd door de Opperste Leider. De uiteindelijke macht ligt dus in zijn handen, evenals de niet-gekozen instellingen (zoals veiligheidstroepen en rechterlijke macht) die onder zijn controle staan en een belangrijke rol spelen bij de onderdrukking van afwijkende meningen en andere beperkingen van de burgerlijke vrijheden.

De huidige situatie voor religieuze minderheden in Iran moet worden gezien in de context van de wijdverbreide protesten sinds de dood van Mahsa Amini in september 2022. De daaruit voortvloeiende protesten en de reactie van de staat, waaronder executies van betogers op religieuze gronden zonder adequate gerechtelijke procedure, hebben de wijdverbreide schending van de mensenrechten in Iran nog eens extra onder de aandacht gebracht en tot internationale veroordeling geleid.

Internationale deskundigen van de Verenigde Naties hebben hun verontrusting uitgesproken over de omvang van de repressie tegen religieuze minderheden in Iran, waaronder Bahá'ís en christelijke bekeerlingen.

Christelijke bekeerlingen worden vervolgd op beschuldiging van nationale veiligheid of propaganda als zij bij elkaar willen komen, zelfs in particuliere woningen. Kerkbezoek is geen optie voor hen. Invallen in de zogenaamde "huiskerken" worden steeds vaker uitgevoerd door de Islamitische Revolutionaire Garde (IRGC), terwijl voorheen het ministerie van Inlichtingen belast was met de onderdrukking van christelijke activiteiten. De IRGC is opvallend gewelddadiger bij arrestaties en ondervragingen.

Christelijke bekeerlingen worden onder druk gezet om hun geloof te herroepen, lessen in "heropvoeding" te volgen of te tekenen dat zij zich zullen onthouden van christelijke activiteiten. In 2022 werden in totaal tenminste 101 christenen gearresteerd, 51 vastgehouden en 29 zaten gevangenis- of verbanningsstraffen uit.

Ook de Bahá'is hebben te maken met aanhoudende vervolging en recent weer een intensivering hiervan. Sinds de zomer van 2022 zijn honderden Bahá'is gearresteerd in o.a. Shiraz en de provincie Mazandaran. Huizen en andere bezittingen van Bahá'is werden gesloopt. Daarnaast is er veelvuldig sprake van haat zaaiende propaganda tegen Bahá'is door geestelijke leiders en andere vertegenwoordigers van de regering. Ten minste 90 Bahá'is zitten momenteel in de gevangenis of worden thuis gecontroleerd met een enkelband.

De positie van niet-religieuzen is ook schrijnend. Het meest recente Freedom of Thought report van Humanist International stelt o.a. dat: Het uiten van niet-religieuze opvattingen wordt ernstig vervolgd, of wordt vrijwel onmogelijk gemaakt door een ernstig sociaal stigma, of zal hoogstwaarschijnlijk worden beantwoord met haat of geweld. Overheidsfiguren of overheidsinstellingen marginaliseren openlijk, pesten of zetten aan tot haat of geweld tegen niet-religieuzen.

Het is illegaal om een expliciet humanistische, atheïstische, seculiere of andere niet-religieuze NGO of andere mensenrechtenorganisatie te registreren; dergelijke groepen worden door de autoriteiten vervolgd.

Veelgebruikte wetsartikelen uit het strafrecht zijn 498, 499, 500 en 513. Vooral het pas gewijzigde artikel 500 werd gebruikt tegen niet-moslims wegens "het voeren van propaganda die op een afwijkende manier in strijd is met de heilige godsdienst van de islam". Een veroordeling op grond van deze aanklacht kan leiden tot een gevangenisstraf van maximaal 10 jaar. Ook worden de bedreiging van de nationale veiligheid en vermeend zionisme vaak als aanklachten opgevoerd.

Iran heeft in de volgende internationale verdragen toegezegd de grondrechten te respecteren en te beschermen:

1. International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)
2. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)
3. Convention on the Rights of the Child (CRC)

Is Iran een hopeloze zaak waarbij religieuze en niet-religieuze minderheden niets rest dan het land te ontvluchten of zich aan te passen om zo niet op te vallen? Een land waarin vrijheid van religie en levensovertuiging en andere mensenrechten blijvend met de voeten getreden worden?

Iran kan aangesproken worden op deze internationale verdragen, sancties kunnen effect hebben (hoewel ze de gewone bevolking ook hard raken), bezoeken van *VN special rapporteurs* kunnen gestimuleerd worden en mensenrechtenschendingen, inclusief het recht op vrijheid van religie en levensovertuiging, moeten benoemd blijven worden. Zoals een Iraanse vluchteling onlangs zei: **"Vervolging hoorde bij ons gewone leven, maar het mag nooit normaal worden"**.